

Faculty of Social Sciences
Institute of Social Studies and Research

Quarterly of Social Studies and Research in Iran

Vol. 10, No. 1, Spring 2021: 277-312

DOI:10.22059/jisr.2020.296669.1016

**The relationship between media consumption and fear of crime
among citizens of Tehran***

Hassan Bakhshizadeh¹

Received May 15, 2020   Acceptance August 2, 2020

Abstract

Introduction: Most people consider crime to be an important social issue. Crime and the media are two issues that have received much attention in recent years, independently and at times in many countries, in the field of different has followed.

Therefore, the main purpose of this study is to investigate the relationship between media consumption and fear of crime. The main question of the research is "What is the relationship between media consumption and citizens' fear of committing crime in crime-prone areas of Tehran?" In this regard, a series of hypotheses were prepared based on theoretical and experimental literature, demographic characteristics of individuals and media consumption and fear of crime. Thus, with regard to the effects of media images on delinquency, it is not a question of whether media coverage has consequences. Rarely has anyone denied these works. The main agenda is to untangle the complex and complex interrelationships of media content and other dimensions of social structure in the formation of criminal behavior.

---

* Research Paper, Extracted from the research project: "The role of media on citizens' fear of crime: A case study of crime-prone areas of Tehran", supported by Research Center for Culture, Art and Communication.

1. PhD. Of Sociology, Graduated from the University of Tehran, Iran, Tehran,
Hassnbakhshi@ut.ac.ir

Method: The research method is survey method and a questionnaire was used to collect data. The statistical population is young and middle-aged citizens in Tehran. According to Cochran sampling, out of 600 samples, 545 people answered the majority of questions completely.

Results and discussion: Findings from the study show that among all types of crimes, respondents said that "fear of stealing at home alone at night" was the most frightening crime. In terms of media consumption, the majority of Tehran citizens reported watching an average of one to four hours of television a day. Given the independent effect of socio-demographic variables on fear of crime, the findings are largely consistent with previous literature. Only gender was significantly related to fear and confirms the research hypothesis. Unlike the United States, Tehran citizens are less affected by the "mean world syndrome" due to their high spiritual and religious capital, because in the Qur'an and hadiths about explaining the truth of the world and its characteristics, as well as the role of the world in building the Hereafter. Accordingly, the violent content of the mass media convinces viewers that the world is more dangerous than what has happened. This phenomenon is one of the main results of planting theory. And enjoying happiness in this world and the hereafter, many guidelines have been proposed.

Conclusion: According to the results of the study, after controlling the standard multiple regression analysis models with the demographic-social characteristics of the sample, two significant relationships did not appear between watching crime series and Internet news. Of the six media variables and five control variables, only gender was significantly associated with fear of crime. In fact, the relationship between the media (television, radio, newspapers and the Internet) and citizens' fear of crime was investigated based on Gerbner's theory of planting. However, the result is contrary to the planting theory of Gerbner et al.

Keywords: Media, Citizen's Fear, Crime, Crime Locals, Tehran.

Bibliography

- Abhari, M. (2004), **Analysis and Evaluation of How Crime and Anomalies Are Shown In Iranian Serials: Street Children, the Strange Smell of Autumn and the Riddle**, Tehran: Social Committee of the Deputy of Research and Planning of the Radio and Television of Iran. (*In Persian*)
- Alreck, P. L., and Settle R. B. (2004), **The Survey Research Handbook**, Boston: McGraw-Hill/Irwin.

- Baumer, T. L. (1978), "Research on Fear of Crime in the United States", **Victimology**, No. 3: 254-264.
- Biro, A. (2001), **Social Science Culture**, Translated by Mohammad Baqer Sarukhani, Tehran: Kayhan Publications. (*In Persian*)
- Chiricos, T., Eschholz, S., and Gertz, M. (1997), "Crime, News and Fear of Crime: Toward an Identification of Audience Effects", **Social Problems**, No. 44: 342-57.
- Chiricos, T., Padgett, K., and Gertz, M. (2000), "Fear, TV News, and the Reality of Crime", **Criminology**, No. 38: 755-785.
- Clemente, F., and Kleinman, M. (1977), "Fear of Crime in the United States: A Multivariate Analysis", **Social Forces**, No. 56: 519-531.
- Dervin, B., and Nilan, M. (1986), "Information Needs and Uses", **Annual Review of Information Science and Technology**, No. 21: 3-33.
- Deyhoul, M., Ahmadi, S., and Mirfardi, A. (2019), "Development and Crime in Iran", **Quarterly of Social Studies and Research in Iran**, No 8: 581-608. (*In Persian*)
- Ditton, J., Chadee, D., Farrall, S., Gilchrist, E., and Bannister, J. (2004), "From Imitation to Intimidation: A Note on the Curious and Changing Relationship between the Media, Crime and Fear of Crime", **British Journal of Criminology**, No. 44: 595-610.
- Doob, A., and Macdonald, G. (1979), "Television Viewing and Fear of Victimization: Is the Relationship Causal?" **Journal of Personality and Social Psychology**, No. 37: 170-179.
- Dowler, K. (2003), "Media Consumption and Public Attitudes toward Crime and Justice: The Relationship between Fear of Crime, Punitive Attitudes, and Perceived Police Effectiveness", **Journal of Criminal Justice and Popular Culture**, No.10: 109-126.
- Evans, D. J. (1995), **Crime and Policing: Spatial Approaches**, England: Avebury.
- Farajiha, M. (2006), "Media Reflection on Crime", **Social Welfare Research Quarterly**, No. 22: 57-86. (*In Persian*)
- Ferraro, K. F. (1995), **Fear of Crime: Interpreting Victimization Risk**, Albany: State University of New York Press
- Friedrichs, D. O. (2004), **Trusted Criminals: White Collar Crime in Contemporary Society**, Belmont, CA: Wadsworth Thomson Learning.
- Gerbner, G., and Gross, L. (1976), "Living with Television: The Violence Profile", **Journal of Communication**, 26(2), 172-199.

- Gerbner, G., Gross, L., Eeley, M. F., Jackson-Beeck, M., Jefferies-Fox, S., and Signorielli, N. (1977), “TV Violence Profile No. 8: The Highlights”, **Journal of Communication**, No. 27: 171-180.
- Gerbner, G., Gross, L., Morgan, M., and Signorielli, N. (1994), “Growing up with Television: The Cultivation Perspective”, In J. Bryan, and D. Zillmann (Ed.), **Media effects** (PP. 17-41), Hillsdale, NJ: Erlbaum.
- Ghasemi, Y. (2007), “Evaluation of Development Management in Iran”, **Social Sciences Letter**, No. 16: 163-185. (*In Persian*)
- Gholami, F., and Bicharanlou, A. (2020), “Culture Industry & Television in Iran (Case Study of “Mahe Asal (Honey Moon)” Program)”, **Quarterly of Social Studies and Research in Iran**, No. 2: 373-392. (*In Persian*)
- Gross, K., and Aday, S. (2006), “The Scary World in Our Living Room and Neighborhood”, **Journal of Communication**, No. 53: 411–426.
- Habibzadeh, A., and Ghasemi, M. (2009), “The Relationship between the Use of Audio-Visual Media and Juvenile Delinquency”, **Communication Research**, No. 2: 95-120. (*In Persian*)
- Habibzadeh, A., and Mahmoudi Asl, H. (2017), “Media Coverage of Crimes in the Local Press”, **Detective Scientific Quarterly**, No. 38: 101-77. (*In Persian*)
- Hagan, F. E. (2006), **Research Methods in Criminal Justice and Criminology**, Boston: Allyn and Bacon.
- Heath, L. (1984), “Impact of Newspaper Crime Reports on Fear of Crime: Multi methodological Investigation”, **Journal of Personality and Social Psychology**, No. 47: 263-276.
- Heath, L., and Petraitis, J. (1987), “Television Viewing and Fear of Crime: Where Is the Mean World?” **Basic & Applied Social Psychology**, No. 8, 97-123.
- Hirsch, P. (1980), “The “Scary World” of the Nonviewer and Other Anomalies: A Reanalysis of Gerbner Et Al.’S Findings on the Cultivation Analysis, Part I”, **Communication Research**, No. 7: 403-456.
- Holden, R. T. (1986), “The Contagiousness of Aircraft Hijacking”, **American Journal of Sociology**, No. 91: 876-904.
- Lee, M. (2007), **Inventing Fear of Crime, Criminology and the Politics of Anxiety**, United Kingdom: Willan.
- McQuail, D. (2006), **Theory of Mass Communication**, Translated by Parviz Ejlali. Tehran: Office of Media Studies and Development. (*In Persian*)

- Mertler, C. A. and Vannatta, R. A. (2005), **Advanced and Multivariate Statistical Methods: Practical Application and Interpretation**, Los Angeles: Pyrczak.
- Miller, M. C. (2005), **It's a Crime: The Economic Impact of Local TV News in Baltimore**, New York: New York University School of Media Studies.
- Moore, S., and Shepherd, J. (2007), "The elements and Prevalence of Fear", **British Journal of Criminology**, No. 47: 154-162
- Moser, Claus Adolf and Calton Graham (1988), **Research Method**, Translated by Kazem Izadi, Tehran: Kayhan Publications. (*In Persian*)
- Philips, D. P. (1980), "Airplane Accidents, Murder and the Mass Media", **Social Forces**. No. 4: 1001-240.
- Reith, M. (1999), "Viewing of Crime Drama and Authoritarian Aggression: An Investigation of the Relationship between Crime Viewing, Fear and Aggression", **Journal of Broadcasting and Electronic Media**, No. 2: 211-221.
- Romer, D., Jamieson, K. H., & Aday, S. (2003), "Television News and the Cultivation of Fear of Crime", **Journal of Communication**, No. 53: 88-104.
- Saei, A. (2008), **Research Methods in Social Sciences with a Critical Rational Approach**, Tehran: Samat. (*In Persian*)
- Salehi Amiri, A. (2008), **Perspectives on Injuries and Social Threats in Iran**, Retrieved from <http://www.dchq.ir/>(*In Persian*)
- Salehnia, A., and Bakhtiari, H. (2015), "Prioritization of National Security Threats of the Islamic Republic of Iran by Analytic Hierarchy Process (AHP)", **Strategic Studies of Public Policy**, No. 27: 277-255. (*In Persian*)
- Schudson, M. (1989), "How Culture Works", **Theory and Society**, No. 18: 153-180.
- Shanahan, J., and Morgan, M. (1999), **Television and Its Viewers: Cultivation Theory and Research**, Cambridge: Cambridge University Press
- Sparks, G., and Ogles, R. (1990), "The Difference between Fear of Victimization and the Probability of Being Victimized", **Journal of Broadcasting & Electronic Media**, No. 34: 351-358.
- Surette, R. (2007), **Media, Crime, and Criminal Justice: Images and Realities**. New York: Wadsworth.
- Surin, W., and James, T. (2007), **Communication Theories**, Translated by Alireza Dehghan, Tehran. University of Tehran Press. (*In Persian*)

- Warr, M. (1984), "Fear of Victimization: Why Are Women and Elderly More Afraid?" **Social Science Quarterly**, No. 65: 681-702.
- Williams, D. (2006), "Virtual Cultivation: Online Worlds, Offline Perceptions", **Journal of Communication**, No. 56: 69-87.
- Wober, M., and Gunter, B. (1982), "Television and Personal Threat: Fact or Artifact: A British Survey", **British Journal of Social Psychology**, No. 21: 239-247
- Yamin Firooz, M., and Davarpanah, M. R. (2005), "Information Needs, Behavior and Information Pattern", **Journal of Information and Library of National Studies of Library and Information Organization**, No. 63: 123-132. (*In Persian*)
- Zender, L. (2007), "The Pursuit of Security", T. Hope, and R. Sparks (Ed.), **Crime, Risk and Insecurity: Law and Order in Everyday Life and Political Discourse**, London and New York: Routledge.

ارتباط مصرف رسانه‌ای و ترس از ارتکاب جرم در میان شهروندان شهر

تهران*

حسن بخشی‌زاده^۱

تاریخ پذیرش: ۹۹/۰۵/۱۲

تاریخ دریافت: ۹۸/۱۱/۰۶

چکیده

جرم و رسانه مقوله‌هایی هستند که طی سال‌های اخیر توجهات بسیاری را به‌صورت مستقل و در مواقعی در تقابل با یکدیگر در بسیاری از کشورها در حوزه‌های مختلف جلب کرده‌اند؛ از این‌رو هدف اصلی این پژوهش بررسی ارتباط مصرف رسانه‌ای و ترس از ارتکاب جرم است. سؤال اصلی این است که «چه ارتباطی میان مصرف رسانه‌ای و ترس شهروندان از ارتکاب جرم در مناطق جرم‌خیز تهران وجود دارد». بر این اساس برخی فرضیه‌ها بر مبنای ادبیات نظری و تجربی، ویژگی‌های جمعیت‌شناختی افراد و مصرف رسانه‌ای و ترس از ارتکاب جرم تهیه شده است. پژوهش حاضر روش پیمایشی بوده که برای گردآوری داده‌های آن از پرسشنامه استفاده شده است. جامعه آماری جوانان و میان‌سالان شهر تهران بودند. براساس نمونه‌گیری کوکران از ۶۰۰ نفر نمونه، ۵۴۵ نفر به بیشتر پرسش‌ها پاسخ کاملی دادند. ارتباط میان رسانه (تلویزیون، رادیو، روزنامه و اینترنت) و ترس شهروندان از ارتکاب جرم براساس نظریه کاشت‌گرینر بررسی شد. براساس نتایج پژوهش، تلویزیون بر ترس شهروندان تهران از ارتکاب جرم تأثیر مستقیم ندارد؛ از این‌رو این فرضیه رد شد. هرچند نتیجه برخلاف نظریه کاشت‌گرینر و همکاران است.

واژه‌های کلیدی: ارتکاب جرم، ترس شهروندان، تهران، رسانه، مناطق جرم‌خیز.

---

* مقاله علمی - پژوهشی، مستخرج از طرح پژوهشی با عنوان «نقش رسانه بر ترس شهروندان از ارتکاب جرم:

مطالعه موردی مناطق جرم‌خیز تهران»، کارفرما: پژوهشکده فرهنگ، هنر و ارتباطات

۱. دکتری جامعه‌شناسی دانشگاه تهران، hassnbakhshi@ut.ac.ir

مقدمه و طرح مسئله

جرم معانی و ابعاد متعددی دارد که در سطح جامعه برخی افراد مرتکب آن می‌شوند. از سوی دیگر، رسانه‌ها نیز ابعاد و جنبه‌های مختلف و در عین حال متنوعی دارند و با توجه به گستردگی و نفوذ خود در میان اجتماع و به‌عنوان ابزار تثبیت و اثرگذاری سیاست‌های اجتماعی، به‌دنبال تأثیرگذاری بر مجرمان و جرم و افکار عمومی هستند. به دلیل اینکه ترس از ارتکاب جرم پدیده‌ای است که در جوامع مدرن و به‌ویژه کلان‌شهرها گسترده شده است، موضوع ارتباط رسانه و جرم نیز بیشتر مطرح است.

بیشتر مردم جرم را موضوع اجتماعی مهمی در نظر می‌گیرند. زندر (۲۰۰۷) معتقد است، ترس افراد از ارتکاب جرم به‌مراتب بیشتر از قربانی شدن آن‌هاست. این عمل سبب شده است که ترس از ارتکاب جرم به یک مسئله و مشکل در جامعه تبدیل شود. عوامل بسیاری در این فرایند نقش دارند، اما در عصر ارتباطات و اطلاعات، رسانه‌ها منبع اصلی بسیاری از این موارد هستند.

فهم و دریافت افراد از جرم و جنایت و ترس از جرائم متأثر از بازنمایی‌های رسانه‌ای و به عبارت بهتر، جرم رسانه‌ای^۱ است. به عبارت دیگر، ممکن است افراد معدودی در هر هفته در دادگاه یا مراکز پلیسی حضور داشته باشند، اما میلیون‌ها نفر در هر هفته با برنامه‌های مختلف جنایی یا با موضوع جرم در رسانه‌های مختلف مواجه می‌شوند.

نتایج مطالعات تجربی در ایران درباره افزایش جرم آشکار و پنهان از جمله قتل، اعتیاد، طلاق، فساد مالی و جنسی، مؤید این ادعاست که این پدیده‌های کج‌روانه از حداقل پنج دهه پیش در جامعه ایران روندی فزاینده داشته‌اند (قاسمی، ۱۳۸۷: ۱۸۳). در اولویت‌بندی تهدیدات حوزه فرهنگی، مهم‌ترین بحث، آسیب‌های اجتماعی است که شامل طلاق، اعتیاد، بحران‌های جنسی، تضعیف نهاد خانواده، بدحجابی، حاشیه‌نشینی و تبعات آن است (صالح‌نیا و بختیاری، ۱۳۹۷).

در این باره، برخی پژوهشگران به بررسی نقش دوگانه رسانه‌های جمعی در پیشگیری و وقوع جرائم پرداخته‌اند (حبیب‌زاده و همکاران، ۱۳۸۸). در واقع، رسانه‌ها هم آثار منفی و هم آثار مثبت بر وقوع و پیشگیری از جرائم دارند. برخی از پژوهشگران در بررسی رابطه رسانه و ترس

از ارتکاب جرم و پیشگیری از آن، رسانه را عامل وقوع جرم می‌دانند و معتقدند رسانه‌های خبری و پوشش خشونت در برنامه‌های تلویزیونی به اشکال مختلف یا ارائه و نمایش ویدیوهای خشونت‌آمیز در اینترنت، به‌منزله عامل احتمالی وقوع جرائم زشت و شنیع یا انواع جرم که قبلاً مردم با آن‌ها آشنا نبودند شناخته شده‌اند که این امر در سطح کلان عامل میزان وقوع جرم را افزایش داده است؛ در نتیجه، افراد در حال حاضر در محله‌های خود احساس ترس بیشتری می‌کنند (وال، ۲۰۰۷؛ اسر، ۳۰۰۸؛ لويس، ۲۰۰۹؛ کولینز و همکاران، ۲۰۱۱).

حتی برخی از پژوهشگران معتقدند که در حال حاضر، رسانه و جرم باید با یکدیگر بررسی شوند؛ زیرا آن‌ها در شرایطی اجباری با یکدیگر پیوند یافته‌اند (سورت، ۲۰۰۷: ۲). در مقایسه با دیگر کشورها، ایران دارای یک سازمان صداوسیما با چندین شبکه تلویزیونی و شبکه رادیویی به‌منزله تنها نظام رسانه‌ای ملی و رسمی است. هر ساله با گسترش شبکه‌های دیجیتال، شبکه‌های دیگری نیز اضافه می‌شود و شبکه‌های ماهواره‌ای مختلف نیز به‌کمک گیرنده‌ها در دسترس هستند. در حال حاضر، تنوعی از کانال‌های تلویزیونی برای ایرانی‌ها قابل دسترس است و افراد می‌توانند در خانه خود کانال‌های مختلف را تماشا کنند. در کنار شبکه‌های تلویزیونی، روزنامه‌های مختلف با نسخه‌های چاپی و آنلاین نیز قرار دارند که خوانندگان به‌کمک آن‌ها اخبار مربوط به موضوعات مختلف را می‌خوانند. همچنین برای کشوری که بیشتری نسل شبکه^۱ (جوانان و نوجوانان) و بیشتر کاربران اینترنت را در خاورمیانه دارد و نسل جوان آن با فضای مجازی و نحوه کار با آن‌ها آشناست، اینترنت می‌تواند نقشی اساسی در وقوع و پیشگیری از جرم ایفا کند؛ بنابراین در یک سو، این رسانه‌ها شبکه‌ای جدید از سرگرمی بی‌خطر و اطلاعات را ارائه می‌کنند و از سوی دیگر، نتایج و پیامدهایی بر فعالیت‌های رفتاری شخصی و جمعی در برخی موارد از جمله جرم دارند.

هدف این پژوهش، مطالعه این ارتباط مهم (رسانه و جرم) در جامعه معاصر، به‌ویژه در مناطق جرم‌خیز تهران است. برای بررسی نقش رسانه بر ترس شهروندان از ارتکاب به جرم در هر مکان و محلی باید در وهله نخست نگاهی به وضعیت جرم در آن مکان و محل داشت تا

---

۱. در تقسیم‌بندی‌های جدید از گروه‌های نسلی، نسل سوم را نسل شبکه می‌گویند که در آن، شبکه‌های ارتباطی نقشی اساسی در زندگی ایفا می‌کنند.

دریافت درستی از عوامل ایجادکننده جرم و خشونت داشته باشیم. این مطالعه محدود به ساکنان تهران و مناطق جرم‌خیز است و مطالعه‌ای ملی نیست. بنابراین نقش رسانه‌ها (تلویزیون، رادیو، روزنامه و اینترنت) بر ترس از ارتکاب خشونت و جرم در میان افراد جامعه از پرسش‌های اصلی این مقاله است. این پژوهش تأثیراتی را مطالعه کرده است که رسانه‌ها بر دریافت‌های افراد جامعه درباره جرم، به‌ویژه ترس از ارتکاب آن‌ها دارد تا گرایش‌های مصرف رسانه‌ای شهروندان، نقش رسانه‌ها بر ترس از ارتکاب جرم، سطح ترس از ارتکاب جرم و تأثیر غیرمستقیم برخی عوامل بر ترس از ارتکاب جرم را در میان شهروندان مشخص کرده است.

پیشینه نظری و تجربی

در تعیین نحوه تأثیرگذاری رسانه (منفی و مثبت) بر احساسات افراد درباره ترس از ارتکاب جرم در میان مطالعات صورت‌گرفته، نظریات مختلفی وجود دارد. رویکرد نظری این پژوهش برگرفته از سنت تأثیرات است. در بررسی جرم، ترس از ارتکاب جرم و خشونت نیز مبنای بسیاری از پژوهش‌ها و از جمله نظریاتی است که بر آثار درازمدت رسانه‌ها تأکید می‌کند. نظریه کاشت گربنر^۱ و همکاران در سال‌های ۱۹۷۶، ۱۹۷۷ و ۱۹۹۴ مطالعه‌ای مهم و تأثیرگذار در این باره است. براساس این نظریه، تلویزیون در میان رسانه‌های مدرن چنان جایگاه محوری در زندگی روزمره ما پیدا کرده است که به غلبه بر «محیط نمادین» منجر شده و پیام‌هایش درباره واقعیت، جای تجربه شخصی و سایر وسایل شناخت جهان را گرفته است (مک‌کوایل، ۱۳۸۵). نظریه کاشت را پژوهشگران دیگر نیز ارزیابی کردند. همچنین در ارتباط میان رسانه‌ها و تأثیراتشان منطقی در نظر گرفته شده است (شاناهان و مورگان، ۱۹۹۹؛ ووبر و گانتز، ۱۹۸۳)؛ بنابراین نظریه کاشت به‌منزله بنیانی نظری برای پژوهش حاضر است که برحسب آن فرضیه‌ها و سؤالات پژوهش آزموده شده‌اند.

فرض اصلی نظریه کاشت که گربنر در اواخر دهه ۱۹۶۰ آغاز کرد، این بود که تماشاگران پرمصرف، حس شدیدتری از خطر و ناامنی را از تلویزیون دریافت می‌کنند و تلویزیون ممکن است تماشاگران پرمصرف را به دنیای پست، خشونت‌آمیز و ترسناک هدایت کند. گربنر مدعی بود که

میان تماشای تلویزیون و اظهار نظر درباره واقعات‌های دنیا، رابطه وجود دارد و تماشاگران پر مصرف تلویزیون در مقایسه با واقعیات زندگی، با بینندگان کم مصرف اختلاف نظر دارند (میلر، ۲۰۰۵؛ گرینر و گراس، ۱۹۷۶؛ سورین و تانکارد، ۱۳۸۶). در واقع، نظریه کاشت نظریه‌ای اجتماعی است که تأثیرات طولانی مدت تلویزیون بر مخاطبان در همه سنین را بررسی کرده و از سوی جورج گرینر و لاری گراس در دانشگاه پنسیلوانیا توسعه یافته است. این نظریه قسمتی از پروژه پژوهشی کلی و بزرگ موسوم به «شاخص‌های فرهنگی»^۱ است. هدف این پروژه شناخت تأثیرات ترویجی تلویزیون بر بینندگان بود که به تأثیرات برنامه‌های تلویزیون (به‌ویژه برنامه‌های خشونت‌آمیز) بر نگرش‌ها و رفتارهای عموم آمریکایی‌ها پرداخت (میلر، ۲۰۰۵). درحقیقت، نگرانی کلی از تأثیرات تلویزیون بر مخاطبان به اهمیت بی‌سابقه تلویزیون در فرهنگ آمریکایی مربوط است.

درحقیقت، نظریه کاشت بر این تأکید می‌کند که ارتباط بیشتر با تلویزیون بر مفهوم‌سازی مخاطبان از واقعات اجتماعی تأثیر می‌گذارد؛ به این صورت که پایدارترین الگوهای تصویری و ایدئولوژی را که تلویزیون ارائه می‌دهد، منعکس می‌کند. تلویزیون بیشترین روایت‌ها را برای مخاطبان تعریف می‌کند و این عمل به شکل‌گیری تصویر ذهنی غیرواقعی از جهان منجر می‌شود. با وجود تعاریف متفاوت برای رسالت رسانه تلویزیون در ایران، در دیدگاه فرانکفورتی، رسانه، از جمله تلویزیون در کلیت نظام جامعه تعریف و متعین می‌شود؛ از این رو در نگاه صنعت فرهنگی به برنامه‌های تلویزیون ایران بهتر است این برنامه‌ها هم‌بستگی تام با کلیت نظام اقتصادی اجتماعی ایران داشته باشند (غلامی و بیچرانلو، ۱۳۹۹).

با این حال با ظهور رسانه‌های نوین نیز این نظریه می‌تواند از دیدگاه پژوهشگران مدنظر باشد و در بررسی و مطالعه چنین رسانه‌هایی مؤثر واقع شود (ویلیامز، ۲۰۰۶). در عصر جدید فناوری، ما به تلویزیون در همه لحظه‌های روز دسترسی داریم. معرفی اینترنت توانایی دیدن ما را چند برابر می‌کند و ما می‌توانیم در مقایسه با قبل انتخابی داشته باشیم. درحقیقت، فناوری‌های ارتباطی و اطلاعاتی نوین این فرایند را قابل دسترس، سریع و آسان می‌کند؛ بنابراین می‌توان در عصر جدید از نظریه کاشت استفاده کرد.

در ادبیات جرم‌شناسی ایران به‌ندرت می‌توان پژوهشی را نشان داد که به بررسی تجربی چگونگی بازتاب جرم و انحراف در رسانه‌های نوشتاری، دیداری و شنیداری و آثار و پیامدهای آن پرداخته باشد. فیلیپس (۱۹۸۰) و هولدن (۱۹۸۶) شواهدی مبنی بر هم‌بستگی تأثیر این اقدامات تلویزیون ارائه کردند که ممکن است موجب افزایش بیشتر جرائم و ناامنی در جامعه شود. گرینر و همکاران (۱۹۹۴) نیز ادعا کردند که هرچند تماشای تلویزیون تأثیر کمی بر رفتار عموم داشته، این تأثیر در دیدگاه‌ها، باورها و قضاوت‌های آن‌ها از نحوه دریافت دنیای اجتماعی از سوی بینندگان پرمصرف تلویزیون تأثیرگذار بوده است (گرینر و گراس، ۱۹۷۶).

با مشاهده پژوهش‌های صورت‌گرفته پیرامون رادیو، روزنامه‌ها و تلویزیون می‌توان نتیجه گرفت درحالی‌که برخی پژوهشگران ادعا کردند که تماشای عمومی تلویزیون با ترس از ارتکاب جرم هم‌بستگی دارد (گرینر و گراس، ۱۹۷۶؛ هیس و پترایتیس، ۱۹۸۷). دیگران تأکید کردند که هیچ رابطه معناداری وجود ندارد (چریکوس و همکاران، ۲۰۰۰؛ دیتون و همکاران، ۲۰۰۴؛ دوب و مک‌دونالد، ۱۹۷۹؛ داولر، ۲۰۰۳). هیرس (۱۹۸۰) رابطه‌ای منفی را میان تماشای کلی روزانه تلویزیون و ترس از پیاده‌روی تنها در شب یافت. وقتی تماشای سریال‌های جنایی (پلیسی) تلویزیون به‌منزله پیش‌گویی‌کننده ترس از ارتکاب جرم استفاده شد، داولر (۲۰۰۳) و هیس و پترایتیس (۱۹۸۷) نشان دادند که تماشای این نوع از تولیدات به شکلی مثبت مربوط به ترس از ارتکاب جرم است؛ درحالی‌که دوب و مک‌دونالد (۱۹۷۹) و ریچ (۱۹۹۹) هیچ رابطه معناداری نیافتند.

در تعیین اینکه رسانه‌ها به شکلی مثبت یا منفی چگونه بر احساسات افراد درباره قربانی‌شدن و ترس از ارتکاب جرم تأثیر می‌گذارند، مطالعات زیادی از سوی گرینر و همکاران در سال‌های ۱۹۷۶، ۱۹۷۷ و ۱۹۹۴ انجام شده است. نظریه کاشت گرینر از سوی سایر پژوهشگران ارزیابی و در بررسی ارتباط بین رسانه‌ها و تأثیرات آنها، عقلانی در نظر گرفته شده است (شاناهان و مورگان، ۱۹۹۹؛ ووبر و گانتر، ۱۹۸۳). در دهه ۱۹۶۰، پژوهشگران تعیین کردند که وسایل ارتباط جمعی، نقش‌های مختلفی در تأثیر احساس یک شخص درباره ترس از ارتکاب جرم دارند؛ به‌ویژه، گرینر و گراس (۱۹۷۵) و گرینر و همکاران (۱۹۷۷) روابط مهمی میان متغیرهای رسانه‌ای و ترس شهروندان از جرم را از طریق تحلیل کاشت دریافت کردند.

همچنین نمایش خشونت در تلویزیون بیشتر از فعالیت در دنیای واقعی اتفاق می‌افتد که بینندگان با آن مواجه می‌شوند؛ از این رو بر احساس ترس از ارتکاب جرم بیشتر تأثیرگذارند. با استفاده از نظریه کاشت گرینر، شاناهان و مورگان (۱۹۹۹) نقش سریال‌های تلویزیون را به منزله عامل اصلی شناختند که سبک خاصی از رئالیسم باز نمودی^۱، قاعده غالب در روایت غربی را به کار می‌گیرند.

کمیته اجتماعی معاونت پژوهش‌ها و برنامه‌ریزی صداوسیما یکی از پروژه‌های خود را در سال ۱۳۸۳ به موضوع تحلیل و ارزیابی چگونگی نمایش بزه و ناهنجاری در سریال‌های ایرانی اختصاص داده است (ابهری، ۱۳۸۳). نتایج پژوهش حبیب‌زاده و محمودی اصل در سال ۱۳۹۶ نشان می‌دهد، رسانه‌ها در ایران با انعکاس اخبار مربوط به پدیده‌های جنایی، نه تنها نگرش خاصی را به مخاطبان القا می‌کنند و بر بینش‌های مردم تأثیر می‌گذارند، بلکه چگونگی قضاوت و داوری آنان درباره جرم و نظام عدالت کیفری را سازمان می‌دهند (حبیب‌زاده و محمودی اصل، ۱۳۹۶).

در جمع‌بندی از پیشینه پژوهش می‌توان گفت، یکی از تأثیرات ناگوار انعکاس اخبار مجرمانه در رسانه‌ها، قهرمان‌پروری و ایجاد حس شهرت‌طلبی در افراد است. انعکاس این‌گونه اخبار به صورت اغراق‌آمیز همراه با تصاویر و گفته‌ها، نظر و میل افراد ضعیف‌النفس و آماده بزهکاری را به خود جلب می‌کند. از سوی دیگر، گاهی گزارش دقیق برخی خشونت‌ها یا جرائم، الگویی برای دیگر افراد در انجام این اعمال دارد؛ بنابراین درباره تأثیرات تصاویر رسانه‌ای بر بزهکاری، موضوع این نیست که آیا نمایش رسانه‌ای پیامدهایی به دنبال داشته است یا نه و به ندرت کسی این آثار را منکر شده است. دستور کار اصلی، گره‌گشایی از ارتباط متقابل و پیچیده محتوای رسانه‌ها و دیگر ابعاد ساختار اجتماعی در شکل‌گیری رفتار مجرمانه است.

حسن این پژوهش این است که روند روبه‌گسترش جرم در کلان‌شهرهای ایران و به‌ویژه تهران را بررسی کند. بررسی هم‌زمان ارتباط مصرف رسانه‌ای و ترس از ارتکاب جرم، نتایج قابل‌تأملی از تأثیر رسانه‌ها در پیشگیری از جرم و بزهکاری به دست می‌دهد و بدون شک بهترین منبع برای پژوهش حاضر هم از لحاظ ادبیات موضوع و هم مقولات بررسی شده محسوب می‌شود؛ بنابراین این پژوهش منابع بسیار ارزشمندی برای سیاست‌گذاران عرصه

رسانه‌ای و دستگاه قضایی است تا مسئولان متولی و رسانه‌ها در این موضوع حساس بازاندیشی کنند.

سؤال و فرضیه‌های پژوهش

سؤال اصلی پژوهش این است که «چه ارتباطی میان رسانه (تلویزیون، رادیو، روزنامه و اینترنت) و ترس شهروندان از ارتکاب جرم در مناطق جرم‌خیز تهران وجود دارد». برای جواب‌دادن به این سؤال اصلی، فرضیه‌های زیر مطرح شده است. این فرضیه‌ها براساس ادبیات نظری و تجربی نوشته شده‌اند که برخی از آن‌ها به ویژگی‌های جمعیت‌شناختی افراد و بقیه به مصرف رسانه‌ای و ترس از ارتکاب جرم مربوط هستند.

- بینندگان پرمصرف تلویزیون بیشتر از بینندگان کم‌مصرف در مناطق جرم‌خیز شهر تهران ترس از ارتکاب جرم را گزارش می‌کنند.
- تماشای منظم سریال‌های جنایی (پلیسی) تلویزیون بر ترس از ارتکاب جرم در مناطق جرم‌خیز شهر تهران تأثیر مثبت دارد.
- مدت تماشای اخبار مربوط به جرم در تلویزیون بر ترس از ارتکاب جرم در میان شهروندان مناطق جرم‌خیز شهر تهران تأثیر مثبت دارد.
- مدت گوش‌دادن به اخبار مربوط به جرم در رادیو بر ترس از ارتکاب جرم در میان شهروندان مناطق جرم‌خیز شهر تهران تأثیر مثبت می‌گذارد.
- مدت گوش‌دادن به اخبار مربوط به جرم در روزنامه‌ها بر ترس از ارتکاب جرم در میان شهروندان مناطق جرم‌خیز شهر تهران تأثیر مثبت می‌گذارد.
- مدت خواندن اخبار مربوط به جرم در اینترنت بر ترس از ارتکاب جرم در میان شهروندان مناطق جرم‌خیز شهر تهران تأثیر مثبت می‌گذارد.
- افرادی که تلویزیون را منبع اصلی اخبار مربوط به جرم می‌دانند، در مقایسه با افرادی که از سایر رسانه‌ها استفاده می‌کنند، ترس از ارتکاب جرم را بیشتر بیان می‌کنند.
- زنان بیشتر از مردان در مناطق جرم‌خیز شهر تهران ترس از ارتکاب جرم را بیان می‌کنند.
- افراد پیر کمتر از افراد جوان در مناطق جرم‌خیز شهر تهران ترس از ارتکاب جرم را بیان می‌کنند.

- افراد با تحصیلات بالا کمتر از افراد با تحصیلات پایین در مناطق جرم‌خیز شهر تهران ترس از ارتکاب جرم را گزارش می‌کنند.
- افراد با درآمد بالا کمتر از افراد با درآمد پایین در مناطق جرم‌خیز شهر تهران ترس از ارتکاب جرم را گزارش می‌کنند.
- براین اساس فرض اصلی پژوهش این است که میان رسانه (تلویزیون، رادیو، روزنامه و اینترنت) و ترس شهروندان از ارتکاب جرم در مناطق جرم‌خیز تهران ارتباط وجود دارد؟

روش‌شناسی پژوهش

این پژوهش براین اساس انجام شده است تا نقش رسانه‌ها را در ارتباط با دریافت‌های شهروندان از ترس ارتکاب جرم مشخص کند؛ بنابراین برای دریافت بهتر پژوهش و تحقق هدف آن، از رویکردهای کمی استفاده خواهد شد. نظریه کاشت گربنز و همکاران (۱۹۹۴)، روش اصلی است که در این پژوهش برای تعیین دریافت‌های شهروندان تهرانی از ترس ارتکاب جرم و در انتخاب متغیرها استفاده شده است؛ از این رو، از روش پیمایشی در مناطق جرم‌خیز شهر تهران استفاده شد. هاقان (۲۰۰۶) معتقد است پژوهش پیمایشی یکی از شیوه‌های معمول برای جمع‌آوری اطلاعات در حوزه جرم است. به‌کارگیری روش پیمایشی، دیدگاه‌ها، عقاید و باورها و نیز تجربه‌های پاسخگویان را مشخص می‌کند (آلرک و سیتل، ۲۰۰۴؛ فردریک، ۲۰۰۴).

جامعه آماری شامل افرادی است که یک یا چند صفت مشترک دارند (ساعی، ۱۳۸۷: ۲۶). جامعه آماری این پژوهش جوانان و میان‌سالان ساکن در شهر تهران هستند. شهر تهران به‌عنوان مکان مورد مطالعه پژوهش انتخاب شده است؛ زیرا پایتخت و کلان‌شهر است و جمعیت آن از کلان‌شهرهای دیگر بیشتر است. همچنین در مقایسه با شهرهای دیگر، زمینه‌های فرهنگی و اجتماعی خاصی دارد و گروه‌هایی با شرایط اجتماعی و اقتصادی مختلف در آن زندگی می‌کنند. چنین شرایطی در تهران زمینه‌های لازم برای شیوع، تشدید رفتارهای نابهنجار و در نتیجه جرم و بزهکاری را ایجاد می‌کند. در این پژوهش، به‌دلیل ساختار جامعه آماری از روش نمونه‌گیری خوشه‌ای چندمرحله‌ای متناسب با جامعه آماری استفاده شد (موزر و کالتون، ۱۳۶۷: ۸۰).

جامعه آماری نیز شامل تعداد جوانان و میانسالان ساکن در شهر تهران است که براساس سرشماری برابر با $5876659 = 4112782 + 1763877$ نفر هستند. با توجه به توضیحات بالا برحسب روش نمونه‌گیری کوکران، حجم نمونه عبارت است از:

$$n = \frac{5876659 \times 1/96^2 \times 95\% \times 95\%}{5876659 \times 95\% + 1/96^2 \times 95\% \times 95\%} = 384$$

با توجه به حساسیت و نداشتن شناخت کافی از موضوع پژوهش، همچنین احتمال جواب‌ندادن بعضی از افراد به تمام سؤالات و بیشترنشدن خطای نمونه‌گیری، ۶۰۰ شهروند تهرانی جوان و میانسال انتخاب شدند. براساس دیدگاه هاقان (۲۰۰۶)، برای حذف ابهام یا سوءبرداشت احتمالی، باید پرسشنامه پیمایش پیش‌آزمون شود؛ بنابراین برای اجرای بهتر و دریافت بازخورد سازنده، یک آزمایش پایلوت با ۳۰ نفر در تهران انجام دادیم.

ضریب آلفای کرونباخ یکی از متداول‌ترین روش‌های اندازه‌گیری اعتمادپذیری یا پایایی پرسشنامه‌ها است. کرونباخ ضریب پایایی ۴۵ درصد را کم، ۷۵ درصد را متوسط و قابل قبول و ضریب ۹۵ درصد را زیاد پیشنهاد کرده است (کرونباخ، ۱۹۵۱). نتایج بررسی نشان می‌دهد آلفای کرونباخ ۸۸ درصد است که نشان‌دهنده همسانی و هم‌بستگی درونی مقیاس است. بعد از محاسبه هفت مقوله مقیاس ترس از جرم، هر پاسخگو، نمره‌ای بین ۷ و ۲۸ را نشان می‌دهد و نمره میانگین ۱۹/۰۳ با انحراف استاندارد ۶/۱۶ است. بعد از ایجاد متغیر ترس از جرم، تحلیل دومتغیری برای بررسی تفاوت معناداری بین میانگین گروه (نمرات ترس از جرم) در هر متغیر جمعیت‌شناختی انجام گرفت.

تعریف عملیاتی متغیرها

متغیر وابسته پژوهش

ترس از ارتکاب جرم

ترس از ارتکاب جرم معمولاً با سؤالاتی ارزیابی می‌شود که از افراد می‌خواهد میزان ترسشان از قربانی شدن را بیان کنند.

متغیرهای مستقل پژوهش

متغیرهای رسانه‌ای

مصرف رسانه‌ای: وسایل ارتباط جمعی، مجموع فنون و ابزار و وسایلی است که از توانایی انتقال پیام‌های ارتباطی حسی یا اندیشه‌ای در یک زمان، به شمار بسیاری از افراد، به‌ویژه در فواصل بسیار زیاد برخوردارند (بیرو، ۱۳۸۰). منظور از مصرف رسانه‌ای، میزان ساعات و نوع رسانه جمعی است که فرد در شبانه‌روز مصرف می‌کند. این متغیر به‌کمک میزان تماشای تلویزیون، گوش دادن به رادیو، مطالعه روزنامه و استفاده از اینترنت و فضای مجازی سنجیده شد.

دریافت‌های شهروندان از خشونت در برنامه‌های تلویزیون: برای تعیین دریافت‌های افراد از خشونت در برنامه‌های تلویزیون، میزان توجه پاسخگویان به جرم خشونت‌آمیز سنجیده می‌شود. پاسخ‌ها دربرگیرنده سه مقوله خیلی زیاد، متوسط و خیلی کم است.

منبع اصلی اخبار جرم: منبع اصلی اخبار شامل تلویزیون، رادیو، روزنامه‌ها و اینترنت است. از پاسخگویان خواسته شد تا منبع اصلی اخبار جرم را بیان کنند.

تماشای عمومی تلویزیون: یعنی میزان ساعت تماشای تلویزیون؛ در این پژوهش، زمان تماشای تلویزیون صفر تا ۳۰ دقیقه، ۳۰ دقیقه تا یک ساعت، ۱-۲ ساعت، ۲-۴ ساعت یا بیش از ۴ ساعت است.

اخبار (تلویزیون، روزنامه‌ها، رادیو، اینترنت): یعنی مقدار زمانی که پاسخگویان به تماشای اخبار تلویزیون، خواندن گزارش‌های جنایی در یک روزنامه و گوش دادن به اخبار رادیو و خواندن موضوعات مربوط به جرم اختصاص می‌دهند. زمان صرف‌شده برای تماشا، شنیدن و خواندن اخبار از تلویزیون، رادیو، روزنامه و اینترنت از صفر تا ۳۰ دقیقه، ۳۰ دقیقه تا یک ساعت، ۱-۲ ساعت، ۲-۴ ساعت یا بیش از چهار ساعت در نظر گرفته شده است.

تماشای سریال‌های جنایی (پلیسی): یعنی تعداد سریال‌های جنایی که افراد گاهی یا به‌طور منظم تماشا می‌کنند. پاسخ‌ها از ۱ تا ۵ در نظر گرفته شد.

معیارهای اجتماعی-جمعیت‌شناختی و متغیرهای کنترل: برای اطمینان‌یافتن از تأثیر متغیرهای رسانه‌ای بر ترس از جرم، متغیرهای کنترل‌شده اجتماعی-جمعیت‌شناختی (تحصیلات، درآمد خانواده، محله زندگی در تهران و وضع تأهل) به‌کار گرفته شد.

یافته‌های پژوهش

توصیف داده‌ها

قبل از تحلیل، بررسی جواب سؤالات و داده‌های گم‌شده یا ازدست‌رفته ضروری است. بررسی مجموعه داده‌ها نشان می‌دهد تعداد کمی داده ازدست‌رفته وجود دارد یا کمتر از ۳ درصد در هر متغیر است؛ بنا بر این داده‌های گم‌شده، از ۶۰۰ نفر نمونه ۵۴۵ نفر به بیشتر پرسش‌ها پاسخ کاملی دادند که ۲۵۳ نفر را زنان (۴۶/۶ درصد) و ۲۹۲ نفر را مردان تشکیل می‌دهند. کمترین سن پاسخگویان، ۱۸ و بیشترین ۶۵ و میانگین سن ۳۱/۴ است. از ۵۴۵ پاسخگو، ۲۶۲ نفر (۴۸/۱ درصد) متأهل، ۲۶۷ نفر (۴۹ درصد) مجرد و ۱۶ نفر (۲/۹ درصد) نامشخص هستند. از لحاظ سطح تحصیلات پاسخگویان، تعداد افرادی که ابتدایی را تمام کرده یا تمام نکرده‌اند، در مجموع ۱۱۸ نفر (۲۱/۷ درصد) است. همچنین ۹۹ نفر (۱۸/۲۵ درصد) تا مقطع راهنمایی و ۲۵۳ نفر (۴۶/۴ درصد) تا مقطع دبیرستان تحصیل کرده‌اند. ۷۲ نفر (۱۳/۲ درصد) نیز لیسانس و فقط ۳ نفر (۶ درصد) فوق‌لیسانس یا دکتری دارند. برحسب سطح درآمد، ۹۹ نفر درصد پاسخگویان (۱۸/۲ درصد) درآمدی بین ۴۰۰ تا ۵۰۰ هزار تومان، ۹۱ نفر (۱۶/۷ درصد) ۵۰۰-۷۰۰ هزار تومان، ۱۷۴ نفر (۳۱/۹ درصد) ۷۰۰-۹۰۰ هزار تومان، ۱۰۰ نفر (۱۸/۳ درصد) ۹۰۰ تا ۱۱۰۰ هزار تومان، ۴۶ نفر (۸/۴ درصد)، ۱۱۰۰ تا ۱۳۰۰ هزار تومان و بقیه یعنی ۳۵ نفر (۶/۴ درصد)، ۱۵۰۰ و بالاتر از آن دارند. همچنین از ۵۴۵ نفر، ۴۱۰ نفر (۷۵/۲ درصد) در خود شهر تهران، ۱۲۴ نفر (۲۲/۷ درصد) در حومه شهر تهران، ۱۱ نفر (۲/۲ درصد) در مناطق روستایی و جاهای دیگر زندگی می‌کنند.

ویژگی‌های رسانه‌ای نمونه

از کل ۵۴۵ پاسخگو، ۴۲ (۷/۷ درصد) تلویزیون را به مدت ۳۰ دقیقه یا کمتر و ۱۰۲ (۱۸/۷ درصد) بیشتر از چهار ساعت در هر روز تماشا می‌کنند. براساس دیدگاه گریتر و گراس (۱۹۷۶) درباره بینندگان تلویزیون، ۴۴۳ (۸۱/۳ درصد) از پاسخگویان را که بیش از ۴ ساعت در هر روز تلویزیون تماشا می‌کنند، بینندگان پرمصرف نام‌گذاری کردیم.

حدود ۶۰ درصد افراد، کمتر از ۳۰ دقیقه را به شنیدن اخبار رادیو یا به خواندن روزنامه یا رویدادهای خبری اینترنت اختصاص می‌دهند. به عبارت دیگر، پاسخگویان در مقایسه با اخبار تلویزیون، زمان کمتری برای رادیو، روزنامه یا اینترنت صرف می‌کنند. از سوی دیگر، بیشتر جمعیت (۷۰ درصد) بین ۳۰ دقیقه و ۲ ساعت اخبار را در تلویزیون تماشا می‌کنند.

همچنین از ۵۴۵ پاسخگو، ۱۹۹ (۳۶/۵ درصد) گزارش کردند که هیچ نوع سریال جنایی را مشاهده نکرده‌اند. حدود یک‌سوم (۳۳/۶ درصد) حداقل یک‌بار در هفته و حدوداً یک‌پنجم (۲۰/۶ درصد) حداقل دو سریال جنایی را در هر هفته تماشا می‌کنند. تنها ۴۱ نفر (۹/۳ درصد) پاسخگویان سه یا بیشتر از سه سریال پلیسی را در یک هفته تماشا کرده‌اند.

از میان پاسخگویان، ۱۶۸ نفر (۳۰/۸ درصد) معتقدند که رسانه‌ها توجه بسیاری به خشونت دارند. ۱۴۵ نفر (۲۶/۶ درصد) نیز بیان کردند که رسانه‌ها توجه بسیار کمی به خشونت دارند. ۲۳۲ نفر (حدود ۴۲/۶ درصد) از پاسخگویان موافق‌اند که از سوی رسانه‌ها، توجه مناسبی به عنصر خشونت شده است.

بیشتر پاسخگویان، یعنی ۴۷۶ نفر (۸۷/۳ درصد)، پخش‌های تلویزیونی را منبع خبری اصلی می‌دانند؛ درحالی‌که تنها ۶۹ نفر (۱۲/۷ درصد) اخبار را از طریق رادیو یا خواندن رویدادهای جاری در روزنامه یا اینترنت به دست می‌آورند. براساس یافته‌های پژوهش، ترسناک‌ترین جرم در میان پاسخگویان «ترس از دزدی شبانه در خانه هنگام تنهایی» با نمره میانگین ۳/۱۳ از ۴/۰۰ است. برعکس، قتل جرمی است که با نمره میانگین ۲/۱۹ کمترین ترس را به همراه دارد.

تحلیل داده‌ها (آزمون فرضیه‌ها)

• جنسیت در برابر ترس از جرم

آزمون t تست مستقل برای تعیین و مشخص کردن تفاوت معناداری بین مردان و زنان برحسب سطوح ترس از ارتکاب جرم انجام گرفت و نشان داد که تفاوت معناداری در سطح ترس از ارتکاب جرم بین دو گروه وجود دارد:

جدول ۱. تفاوت جنسیتی بر ترس از جرم

<i>p</i>	<i>df</i>	<i>t</i>	<i>SD</i>	Mean	<i>N</i>	
	۵۴۳	۸/۱۳۸	۵/۴۹	۲۱/۲۱	۲۵۳	زنان
۰/۰۰۰			۶/۱۰	۱۷/۱۴	۲۹۲	مردان

بین نمرات ترس از ارتکاب جرم تفاوت معناداری از ۱ تا ۴ در هر نوع جرم وجود دارد؛ برای مثال ترس از دزدی شبانه در خانه هنگام تنهایی، ترسناک‌ترین جرم در میان مردان با نمره میانگین ۲/۹۵ است. درحالی‌که در میان زنان دزدیده‌شدن با میانگین ۳/۳۹ ترسناک‌ترین جرم است. قتل نیز جرمی است که در میان همه پاسخگویان با ترس کمی همراه است.

• سن در برابر ترس از جرم

هم‌بستگی هیچ رابطه معناداری بین سن و ترس از ارتکاب جرم نشان نمی‌دهد ($p > 0/05$)؛ $r(545) = -0/028$. بعد از گروه‌بندی سن و ترس در شش مقوله، تحلیل واریانس یک‌طرفه انجام شد که ارتباط معناداری بین سن و ترس از ارتکاب جرم را نشان نمی‌دهد ($p > 0/05$)؛ $(F = 0/447$ ؛ $df = 5/544$).

جدول ۲. هم‌بستگی سن در مقابل ترس از جرم

ترس از جرم	سن	
-۰/۰۲۸	۱	هم‌بستگی پیرسون
۰/۵۱۶		Sig. (2-tailed)
۵۴۵		تعداد

• محل سکونت در برابر ترس از جرم

درنهایت، آزمون *t* تست مستقل برای تعیین وجود تفاوت معنادار بین نمرات ترس از ارتکاب جرم و ساکنان شهر تهران در مقابل ساکنان سایر شهرها انجام گرفت و نتایج نشان داد که هیچ تفاوت معناداری بر سطوح ترس از ارتکاب جرم وجود ندارد:

$$t(543) = 0/814$$

جدول ۳. آزمون نمونه‌های مستقل محل زندگی در مقابل ترس از جرم

<i>p</i>	<i>df</i>	<i>t</i>	SD	Mean	<i>N</i>
۰/۴۱۶	۵۴۳	۰/۸۱۴	۵/۹۹	۱۹/۴۰	۱۳۵
			۶/۲۸	۱۸/۹۰	۴۱۰

• سطح تحصیلات در برابر ترس از جرم

تحلیل واریانس یک‌طرفه نشان می‌دهد که رابطه معناداری بین ترس از ارتکاب جرم و سطح تحصیلات وجود ندارد.

• درآمد ماهیانه در برابر ترس از جرم

تحلیل واریانس یک‌طرفه، هیچ رابطه معناداری بین درآمد ماهیانه و ترس از ارتکاب جرم نشان نمی‌دهد ($F = ۲/۴۳۵$; $df = ۵/۵۴۴$; $p > ۰/۰۵$).

• منابع خبری مربوط به جرم در برابر ترس از جرم

پیش از شروع تحلیل چندمتغیری، تحلیل دومتغیری نهایی برای بررسی رابطه منابع خبری و ترس از ارتکاب جرم انجام شد. بیشتر افراد (۴۷۶) یعنی ۸۷/۳ درصد گزارش کردند که رویدادهای مربوط به جرم را از تلویزیون می‌گیرند و ۶۹ نفر از پاسخگویان (۱۲/۷ درصد) سایر منابع را ذکر کردند. نمونه آزمون *t* تست مستقل، رابطه‌ای معنادار میان این دو متغیر را نشان داد. یک تفاوت معنادار بر سطوح ترس از ارتکاب جرم بین دو گروه وجود دارد: $p = ۰/۰۱$ ، $t(۸۷/۷۸) = ۲/۶۵۷$ ، <

به‌طور میانگین، شهروندانی تهرانی که اخبار جرم تلویزیونی را دریافت می‌کنند، ترس بیشتری از جرم دارند ($mean = ۱۹/۳۰$ ؛ $SD = ۶/۱۰$) و افرادی که اخبار را از سایر منابع دریافت می‌کنند ($mean = ۱۷/۱۶$ ؛ $SD = ۶/۲۶$) ترس کمتری را نشان می‌دهند.

خلاصه تحلیل دومتغیری

تحلیل دومتغیری میان متغیرهای جمعیت‌شناختی و ترس از ارتکاب جرم نشان داد که تنها یک رابطه معنادار میان جنسیت و ترس از ارتکاب جرم وجود دارد که در آن، زنان درجه معناداری

بیشتری از مردان را بیان کردند. سایر متغیرهای جمعیت‌شناختی از نظر آماری ارتباط چندانی با ترس از ارتکاب جرم نشان نمی‌دهد.

جدول ۴. خلاصه تحلیل دو متغیری

تفاوت معنادار میان گروه‌ها	انحراف استاندارد	میانگین	تعداد	
وجود دارد	۵/۴۹	۲۱/۲۱	۲۵۳	زنان
	۶/۱۰	۱۷/۱۴	۲۹۲	مردان
وجود ندارد	۶/۲۰	۱۹/۳۹	۲۰۶	۱۸-۲۴
	۶/۲۴	۱۸/۵۸	۱۵۰	۲۵-۳۴
	۶/۳۰	۱۸/۸۰	۹۸	۳۵-۴۴
	۶/۰۵	۱۹/۳۶	۶۲	۴۵-۵۴
	۶/۲۰	۱۹/۳۹	۲۰۶	۵۵-۶۴
	۶/۲۴	۱۸/۵۸	۱۵۰	۶۵ و بیشتر
	وجود ندارد	۶/۵۵	۱۹/۱۱	۱۱۸
۵/۷۵		۱۹/۴۷	۹۹	راهتمایی
۶/۲۷		۱۸/۷۶	۲۵۳	دبیرستان
۵/۷۴		۱۹/۱۴	۷۲	لیسانس
۶/۰۸		۲۱/۰۰	۳	فوق‌لیسانس و بالاتر
وجود ندارد	۹۹	۱۸/۹۸	۶/۰۳	۴۰۰-۵۰۰ هزار تومان
	۹۱	۱۹/۳۳	۶/۰۸	۵۰۰-۷۰۰ هزار تومان
	۱۷۴	۲/۰۲	۶/۳۴	۷۰۰-۹۰۰ هزار تومان
	۱۰۰	۱۸/۴۶	۵/۸۸	۹۰۰-۱۱۰۰ هزار تومان
	۴۶	۱۷/۲۸	۶/۴۳	۱۱۰-۱۳۰۰ هزار تومان
	۳۵	۱۷/۳۱	۵/۵۸	۱۵۰۰ هزار تومان و بالاتر
وجود ندارد	۵/۹۹	۱۹/۴۰	۱۳۵	محل‌های دیگر
	۶/۲۸	۱۸/۹۰	۴۱۰	مناطق شهری

تأثیرات کاشت

قبل از اجرای تحلیل رگرسیون چندگانه استاندارد، نمرات مقولات فرعی ترس از ارتکاب جرم نمونه‌ها براساس بینندگان پرمصرف یا کم‌مصرف مقایسه شد. بعد از انتخاب موارد برای هر متغیر، t تست بین بینندگان پرمصرف و کم‌مصرف براساس نمرات ترس از ارتکاب جرم صورت گرفت؛ برای مثال در بررسی تأثیر کاشت زنان تنها زنان از داده‌های کل انتخاب شدند. سپس این شیوه برای مقولات فرعی نمونه استفاده شد. همان‌طور که جدول ۵ نشان می‌دهد، هیچ تفاوت معناداری بین مقوله‌های فرعی بینندگان پرمصرف و کم‌مصرف دیده نشد.

جدول ۵. تأثیرات کاشت مقولات فرعی نمونه

معناداری	تمایز کاشت	بینندگان پرمصرف (نمره ترس از جرم)	بینندگان کم‌مصرف (نمره ترس از جرم)		
۰/۳۳۹	۰/۸۲	۲۱/۸۶ (تعداد= ۵۱)	۰۴/۲۱ (تعداد= ۲۰۲)	زن	جنسیت
۰/۷۰۵	-۰/۳۶	۱۶/۸۶ (تعداد= ۵۱)	۱۷/۲۰ (تعداد= ۲۴۱)	مرد	
۰/۵۸۱	۰/۵۵	۱۹/۳۳ (تعداد= ۴۵)	۱۸/۷۹ (تعداد= ۲۸۳)	دبیرستان و بیشتر	آموزش
۰/۵۵	۰/۱۳	۱۹/۳۷ (تعداد= ۵۷)	۱۹/۲۴ (تعداد= ۱۶۰)	کمتر از دبیرستان	
۰/۸۲۰	۰/۱۹	۱۹/۷۲ (تعداد= ۶۸)	۱۹/۵۳ (تعداد= ۲۹۶)	کمتر از ۱۵۰۰	درآمد
۰/۴۶۳	۰/۹۰	۱۸/۶۲ (تعداد= ۳۴)	۱۷/۷۸ (تعداد= ۱۴۷)	بیشتر از ۱۵۰۰	
۰/۵۰۶	۰/۵۳	۱۹/۳۴ (تعداد= ۷۴)	۱۸/۸۱ (تعداد= ۳۳۶)	شهر	محل زندگی
۰/۹۹۴	-۰/۰۱	۱۹/۳۹ (تعداد= ۲۸)	۱۹/۴۰ (تعداد= ۱۰۷)	سایر	
۰/۳۵۷	۰/۸۸	۱۹/۸۰ (تعداد= ۵۰)	۱۸/۹۲ (تعداد= ۳۰۶)	۳۴-۱۸	سن
۰/۹۳۲	۰/۰۹	۱۸/۹۲ (تعداد= ۵۲)	۱۹/۰۱ (تعداد= ۱۳۷)	۳۵ و بیشتر	

تحلیل‌های چندمتغیری

خلاصه مدل و تحلیل واریانس نشان داد که مدل دارای شش متغیر مستقل رسانه‌ای به شکل معناداری (هرچند ضعیف)، سطوح ترس شهروندان تهرانی از جرم را پیش‌بینی می‌کند. همان‌طور که R^2 نشان می‌دهد، میزان واریانس در متغیر وابسته که با متغیرهای رسانه‌ای

محاسبه شده ۲/۴ است. به عبارت دیگر، این مدل تنها ۲/۴ درصد واریانس در سطوح ترس شهروندان تهرانی از جرم را توضیح می‌دهد.

ضرایب رگرسیون جدول ۶ نشان می‌دهد فقط دو متغیر به شکل معناداری به این مدل کمک می‌کنند، یعنی میزان زمان مصرف‌شده برای خواندن اخبار در اینترنت و تعداد سریال‌های جنایی (پلیسی) دیده‌شده. زمان مصرفی برای خواندن اخبار در اینترنت به شکل منفی به ترس از ارتکاب جرم $[B = -0.526 (t = -2.425) p < 0.05]$ و تعداد سریال‌های پلیسی دیده‌شده به شکل مثبت به ترس از ارتکاب جرم مربوط است $[B = 0.544 (t = 2.166) p < 0.05]$. از نظر آماری هیچ رابطه معناداری میان سایر متغیرهای رسانه‌ای و ترس از ارتکاب جرم وجود ندارد. رابطه متغیرهای رسانه‌ای و ترس از ارتکاب جرم با ویژگی‌های اجتماعی-جمعیت‌شناختی نمونه کنترل شد. خلاصه مدل و تحلیل واریانس نشان می‌دهد مدل دارای شش متغیر رسانه‌ای مستقل و پنج متغیر کنترل اجتماعی-جمعیت‌شناختی، سطوح ترس شهروندان تهرانی (هرچند ضعیف) از جرم را پیش‌بینی می‌کند. همان‌طور که R^2 نشان می‌دهد، میزان واریانس در متغیر وابسته که با متغیرهای رسانه‌ای محاسبه شد، ۱۲/۳ درصد است. به عبارت دیگر، این مدل تنها ۱۲/۳ درصد واریانس در سطوح ترس شهروندان از جرم را توضیح می‌دهد.

جدول ۶. ضرایب رگرسیون (مدل ۲)

p	t	β	B	
۰/۹۳۳	۰/۰۸۴	۰/۰۰۴	۰/۰۶۱	تماشای کلی تلویزیون (بینندگان کم مصرف)
۰/۵۲۸	۰/۶۳۲	۰/۰۳۰	۰/۱۹۴	اخبار تلویزیون
۰/۷۵۳	۰/۳۱۵	۰/۰۱۴	۰/۰۹۶	اخبار روزنامه
۰/۳۱۷	۱/۰۰۱	۰/۰۱۴	۰/۲۹۷	اخبار رادیو
۰/۲۴۱	-۱/۱۷۳	-۰/۰۵۲	-۰/۲۶۲	اخبار اینترنت
۰/۱۶۰	۱/۴۰۶	۰/۰۵۹	۰/۳۴۴	سریال‌های جنایی (پلیسی)
۰/۰۰۰	-۷/۴۷۵	-۰/۳۱۳	-۳/۸۶۱	جنسیت (زنان)
۰/۶۱۴	-۰/۵۰۵	-۰/۰۲۳	-۰/۰۱۲	سن
۰/۶۰۴	۰/۵۱۹	۰/۰۲۴	۰/۱۴۸	سطح تحصیلات
۰/۹۳۸۰	-/۰۷۸	-۰/۰۰۳	-۰/۰۴۷	محله (غیرشهری)
۰/۱۲۱	-۱/۵۵۴	-۰/۰۶۷	-۰/۲۹۳	درآمد ماهیانه

ضرایب رگرسیون نشان می‌دهد فقط یک متغیر، یعنی زن بودن - که به شکل معناداری به مدل کمک می‌کند [$p < 0/001$ ($t = -7/475$)] - به شکل منفی به ترس از ارتکاب جرم مربوط است. همان‌طور که جدول ۶ نشان می‌دهد، هیچ رابطه معناداری بین سایر متغیرهای رسانه‌ای و ترس از ارتکاب جرم وجود ندارد. از جمله اخبار اینترنت و سریال‌های جنایی (پلیسی) که هیچ رابطه معناداری بعد از کنترل مدل با متغیرهای اجتماعی-جمعیت‌شناختی ندارند. براساس جدول ۶، رابطه ۱ ایجاد می‌شود:

$$Y = B_0 + B_1X_1 + B_2X_2 + \dots + B_kX_k$$

درآمد $0/293x$ - تحصیلات $0/148x$ + سن $0/012x$ - جنسیت $3/861x$ - $20/773$ = ترس از جرم
 روزنامه $0/096x$ + اخبار تلویزیون $0/194x$ + تماشای کلی تلویزیون $0/061x$ + محل زندگی $0/047x$
 -
 سریال‌های جنایی $0/344x$ + اینترنت $0/262x$ - رادیو $0/297x$ +
 نتایج بالا در جدول ۷ نشان داده شده است.

جدول ۷. آزمایش فرضیه‌ها

فرضیه	مسیر ترس	قبول یا رد	معناداری
زنان	مثبت	تأیید	0/000
متغیرهای اجتماعی - جمعیت	منفی	رد	0/815
افراد مسن	منفی	رد	0/875
تحصیل کرده	منفی	رد	0/064
افراد با درآمد بالا	منفی	رد	0/416
افراد شهری	مثبت	رد	0/007
منبع خبری اصلی مانند تلویزیون	مثبت	تأیید	0/933
بینندگان پرمصرف	مثبت	رد	0/160
درام‌های جنایی	مثبت	رد	0/528
اخبار تلویزیون	مثبت	رد	0/753
زمان صرف‌شده	مثبت	رد	0/317
اخبار روزنامه	مثبت	رد	0/241
اخبار رادیو	مثبت	رد	
بر اخبار	منفی	رد	
اخبار اینترنت	منفی	رد	

- $p < 0/01$

بحث و نتیجه‌گیری

این مطالعه تأثیرات رسانه‌ها بر ترس شهروندان تهران از جرم را بررسی کرد. تحلیل‌ها برای تعیین ویژگی‌های جمعیت‌شناختی انجام شد که بر ترس از ارتکاب جرم تأثیر می‌گذارند. برای پاسخ‌دادن به سؤال اصلی پژوهش، هفت فرضیه براساس ادبیات نظری و تجربی جاری و قبلی مطرح و سپس قدم به قدم آزمایش شد. شاخص ترس از ارتکاب جرم براساس جرائم رایج و از پیمایش‌های قبلی و با توجه به هدف پژوهش ایجاد شد. در میان انواع جرم، پاسخگویان «ترس از دزدی شبانه در خانه هنگام تنهایی» را ترسناک‌ترین جرم گزارش کردند. شاید دلیل این امر به روند افزایش دزدی‌های شبانه از خانه‌ها در تهران باشد. از سوی دیگر، «کشته‌شدن و قتل» است بود که در میان شهروندان تهرانی با کمترین ترس همراه است که شاید این موضوع تا حدی به سیاست کنترل اسلحه در ایران مربوط است که حمل یا داشتن اسلحه گرم را جز در شرایط خاص ممنوع کرده است.

به‌طورکلی معمولاً انتظار می‌رود تجاوز جنسی، ترسناک‌ترین جرم برای زنان در جامعه باشد، اما نتایج نشان می‌دهد دزدیده‌شدن ترسناک‌ترین جرم در میان زنان شهر است و تجاوز جنسی در بین هفت نوع جرم، رتبه چهارم را دارد. از سوی دیگر، به دلیل اینکه عموماً زنان کیف زنانه و دستی با خود حمل می‌کنند و در بیشتر موارد، جواهرآلات و طلا با خود دارند، در مقایسه با مردان از دزدیده‌شدن بیشتر می‌ترسند.

برحسب روند مصرف رسانه‌ای، بیشتر شهروندان تهرانی گزارش کردند که به‌طور میانگین در یک روز، یک تا چهار ساعت تلویزیون تماشا می‌کنند. بیشتر پاسخگویان تلویزیون را منبع خبری می‌دانند و سایر رسانه‌ها، کمتر در این زمینه نقش دارند. افرادی که اخبار را از تلویزیون می‌گیرند، به شکل معناداری، نمرات ترس بالاتری از ارتکاب جرم را در مقایسه با افرادی که اخبار را از سایر منابع به دست می‌آورند گزارش کردند. تلویزیون به‌عنوان منبع خبری برای بیشتر افراد قابل‌دسترس است و نیازمند هیچ نوع مهارت برای به‌دست‌آوردن اطلاعات آن لازم نیست؛ از این‌رو افرادی که اخبار تلویزیون را تماشا می‌کنند، ترس بیشتری در مقایسه با آن‌هایی دارند که اخبار را از سایر منابع به‌دست می‌آورند. این موضوع را می‌توان با تحلیل

رفتار اطلاع‌یابی^۱ افراد در علوم اطلاع‌رسانی تبیین کرد. در این زمینه، دروین و نیلان (۱۹۸۶) معتقدند رفتار کاربران همواره نتیجه محاسبه عقلانی نیست یا افراد همواره منابع اطلاعاتی مطلوب و ایده‌آل را انتخاب نمی‌کنند.

با توجه به تأثیر مستقل متغیرهای اجتماعی-جمعیت‌شناختی بر ترس از جرم، یافته‌ها تا حد زیادی با ادبیات قبلی مطابقت دارد. تنها جنسیت به شکل معناداری مربوط به ترس است و فرضیه پژوهش را تأیید می‌کند. همچنین مطابق یافته‌های پژوهش قبلی (کریکوس و همکاران، ۲۰۰۰؛ داولر، ۲۰۰۳؛ فرارو، ۱۹۹۵؛ لی، ۲۰۰۷؛ وارر، ۱۹۸۴) زنان در مقایسه با مردان ترس از ارتکاب جرم بیشتری را گزارش کردند که می‌توان این مسئله را براساس ضعف بدنی، بی‌دفاعی و ویژگی‌های خاص زنان تبیین کرد. هرچند فرضیه‌های مربوط به سایر متغیرهای جمعیت‌شناختی تأیید شدند، یافته‌ها از نظر آماری معنادار نیست؛ برای مثال براساس پژوهش‌های قبلی (اوانز، ۱۹۹۵؛ فرارو، ۱۹۹۵؛ مور، ۲۰۰۷) فرض شده است که شهروندان مسن، ترس کمتری نشان می‌دهند. یافته‌ها نیز هم‌بستگی‌ای منفی بین سن و ترس را نشان می‌دهد، اما این هم‌بستگی از نظر آماری تأیید نشد. با وجود اینکه سن پاسخگویان در شش مقوله گروه‌بندی شده است، آزمون t تست هیچ‌گونه تمایز معناداری میان گروه‌های سنی را نشان نمی‌دهد.

محل زندگی، شاخص دیگر ترس از ارتکاب جرم بود که به‌عنوان یک متغیر جمعیت‌شناختی استفاده شد. درحالی‌که با توجه به شرایط خاص کلان‌شهر تهران به‌نظر می‌رسید شهروندان تهرانی ترس از ارتکاب جرم بیشتری را گزارش کنند، این فرضیه نیز رد شد. همچنین شهروندانی که در شهر زندگی می‌کنند، ترس کمتری در مقایسه با سایر مکان‌ها گزارش کردند که شاید به‌دلیل عواملی از جمله میزان جرم پایین در محیط‌های غیرشهری یا نوع ساختمان‌ها است که در آن زندگی می‌کنند. همچنین یافته‌ها، فرضیه مربوط به متغیرهای جمعیت‌شناختی و ترس از ارتکاب جرم را تأیید نکردند. براساس ادبیات این حوزه، به‌نظر می‌رسید هم‌بستگی معکوسی صورت بگیرد، اما رابطه مثبت معناداری میان سطح تحصیلات یا درآمد ماهیانه و ترس از ارتکاب جرم وجود ندارد. با وجود اینکه سطح تحصیلات به پنج مقوله گروه‌بندی شد، آزمایش t تست،

تفاوت معناداری بین گروه‌ها را نشان نداد و زمانی که این آزمایش برای تعیین تفاوت میان گروه‌ها در ارتباط با شش سطح درآمد ماهیانه انجام شد، یافته‌ها نیز تفاوت معناداری برای گروه‌های فرعی اجتماعی-اقتصادی نشان نداد؛ بنابراین یافته‌ها درباره متغیرهای اجتماعی اقتصادی و ترس از ارتکاب جرم با پژوهش‌های قبلی مطابقت دارد (بائومر، ۱۹۷۸؛ کلمته و کلیمن، ۱۹۷۷). معمولاً چنین برداشت می‌شود که درآمدهای بالا می‌تواند انسان را بهتر در مقابل جرائم حفظ کند و ترس کمی از جرم را سبب شود، اما در مقابل، افرادی که درآمدهای بالا دارند ممکن است بیشتر با جرائم مالی مواجه شوند. از سوی دیگر، مجرمان هنگام برنامه‌ریزی برای دزدی یک خانه، عموماً از شرایط مالی و درآمد افراد آگاه هستند. اگر شخصی هیچ مال و دارایی ارزشمندی نداشته باشد، تهدید و نگرانی کمی از دزدیده شدن دارد و این دلیلی برای تبیین تفاوت‌های میان ترس کم از جرم در میان افراد کم‌درآمد یا از نظر اقتصادی پایین است.

در این پژوهش، بعد از گروه‌های فرعی شامل زنان، مردان، اشخاص با درآمد بالا، شهروندان شهری و شهروندان غیرشهری با بینندگان پرمصرف و کم‌مصرف مقوله‌بندی شدند. t تست نمونه مستقل برای تعیین تفاوت میانگین بین نمرات ترس از ارتکاب جرم انجام شد. به دلیل اینکه یافته‌ها هیچ‌گونه تفاوت معناداری را نشان ندادند، می‌توان نتیجه گرفت که تلویزیون بر ترس شهروندان تهران از ارتکاب جرم تأثیر مستقیم ندارد و یافته‌ها تفاوت کاشت گربنر و گراس (۱۹۷۶) در گروه‌های فرعی جمعیت را تأیید نمی‌کند. البته مطالعات گربنر و همکاران (۱۹۷۴، ۱۹۷۶، ۱۹۹۷) در ایالات متحده انجام شده و محتوای برنامه‌های تلویزیونی ایران با ایالات متحده متفاوت است. همچنین محتوا و تصاویر برنامه‌ها در مقایسه با کشورهای غربی خشونت کمتری دارد. از سوی دیگر، برخلاف ایالات متحده آمریکا، شهروندان تهرانی به دلیل داشتن سرمایه معنوی و مذهبی، کمتر تحت تأثیر «سندرم دنیای پست»^۱ قرار می‌گیرند؛ زیرا در قرآن و احادیث درباره تبیین حقیقت دنیا و ویژگی‌های آن و نیز نقش دنیا در ساختن آخرت و برخورداری از خوشبختی در دنیا و آخرت رهنمودهای بسیاری مطرح شده است.^۲

1. Mean world syndrome

۲. برای مطالعه بیشتر ر.ک: محمدی ری‌شهری، محمد (۱۳۸۴) دنیا و آخرت از نگاه قرآن و حدیث، قم: سازمان چاپ و نشر دارالحدیث.

بر اساس سندرم دنیای پست، دنیا مکانی بدتر از آن چیزی است که در واقعیت وجود دارد. بر همین اساس، محتوای خشونت‌بار رسانه‌های جمعی، بینندگان را متقاعد می‌کند که جهان از آنچه واقع شده خطرناک‌تر است. این پدیده یکی از نتایج اصلی نظریه کاشت است.

بعد از آمارهای تحلیل رگرسیون چندگانه استاندارد متغیرهای رسانه‌ای، یافته‌ها نشان می‌دهد هرچند برخی متغیرها مانند خواندن اخبار اینترنت و دیدن سریال‌های جنایی (پلیسی) تلویزیون به شکلی معنادار با ترس از ارتکاب جرم مرتبط هستند، این مدل با متغیرهای جمعیت‌شناختی کنترل نمی‌شود. با وجود این، تماشای سریال‌های جنایی (پلیسی) و ترس از ارتکاب جرم تا حدی مطابق با ادبیات این حوزه هستند (داولر، ۲۰۰۳؛ هیس و پترایتس، ۱۹۸۷)، اما این ارتباط بدون کنترل سایر متغیرها می‌تواند کاذب و ساختگی باشد.

هرچند زمان صرف‌شده برای خواندن رویدادهای خبری در اینترنت به شکل معناداری با ترس از ارتکاب جرم ارتباط دارد، به دلیل نیاز به توانایی و مهارت اولیه در دسترسی به اینترنت، این رابطه منفی است؛ زیرا فناوری و نحوه استفاده از آن تا حد زیادی به سطح تحصیلات و درآمد شهروندان تهرانی بستگی دارد؛ از این‌رو رابطه فرضی منفی مدنظر ممکن است کاذب باشد؛ زیرا فقط متغیرهای رسانه‌ای در مدل اول گنجانده شدند و متغیرهای دیگر دخیل نیست. به دلیل نگرانی از تأثیرات کاذب و تعامل سایر متغیرها، این مدل برای ویژگی‌های اجتماعی-جمعیت‌شناختی کنترل شد. بر اساس دیدگاه هیرش (۱۹۸۰) و ووبر و گونتر (۱۹۸۲)، تأثیرات کاشت بعد از کنترل‌های جمعیت‌شناختی از بین می‌رود. افزون بر این، بیشتر پژوهش‌های انجام‌شده درباره تأثیرات رسانه‌ها بر ترس از جرم، ویژگی‌های جمعیت‌شناختی را برای کنترل مدل‌های تحلیل رگرسیون چندگانه استاندارد به‌کار گرفته‌اند (کریکوس و همکاران، ۱۹۹۷؛ دیتون و همکاران، ۲۰۰۴؛ داولر، ۲۰۰۳؛ گرینر و گراس، ۱۹۷۶؛ هیس، ۱۹۸۴؛ هیس و پترایتس، ۱۹۸۷؛ هیرتس، ۱۹۸۰؛ ریچ، ۱۹۹۹؛ اسپارکز و اوگلس، ۱۹۹۰).

بعد از کنترل مدل تحلیل رگرسیون چندگانه استاندارد با ویژگی‌های جمعیت‌شناختی-اجتماعی نمونه، دو رابطه معنادار تماشای سریال‌های جنایی و اخبار اینترنت ظاهر نشدند. از شش متغیر رسانه‌ای و پنج متغیر کنترل، فقط جنسیت به شکل معناداری با ترس از ارتکاب جرم ارتباط دارد. با وجود معنادار نبودن ارتباط از نظر آماری، بینندگان پرمصرف تلویزیون

ترس کمتری از جرم را در شهر تهران گزارش کردند؛ بنابراین فرضیه مد نظر رد شد. هرچند این نتیجه برخلاف نظریه کاشت گریز و همکاران (۱۹۹۴) است، هیرش (۱۹۸۰) رابطه منفی مشابهی در پژوهش‌های خود یافته بود؛ بنابراین شهروندان تهرانی یا کمتر متأثر از خشونت تلویزیونی قرار می‌گیرند، یا تأثیرپذیری آن‌ها از تلویزیون در این زمینه مثبت بوده است. به عبارت دیگر، تلویزیون می‌تواند نقش مؤثری در پیام‌دهی به شهروندان تهرانی داشته باشد، یا اینکه عموم شهروندان از تماشای سریال‌های تلویزیونی پلیسی، روش‌هایی برای محافظت از خود در مقابل انواع جرم یاد گرفته‌اند که به کاهش ترس آن‌ها از جرم منجر شده است.

یافته‌های پژوهش، هیچ داده‌ای برای تأیید این فرضیه که «مدت تماشای اخبار مربوط به جرم در تلویزیون تأثیرات مثبتی بر ترس از ارتکاب جرم در میان شهروندان شهر تهران دارد» نشان نمی‌دهد. هرچند یافته‌ها ارتباط مثبتی را نشان دادند، این ارتباط از نظر آماری معنادار نیست. برخی پژوهشگران، ارتباط میان اخبار تلویزیونی و ترس از ارتکاب جرم را تنها در سطح محلی یافتند (چریکوس و همکاران، ۲۰۰۰؛ رومر و همکاران، ۲۰۰۳). گراس و آدای (۲۰۰۶) هیچ نوع ارتباطی در این زمینه به دست نیاوردند. به دلیل اینکه در تهران بیشتر افراد شبکه‌های ملی تلویزیون را به جای شبکه محلی تهران تماشا می‌کنند، ممکن است اخبار مربوط به جرائم ملی بر سطح ترس از ارتکاب جرم به دلیل دوری از مکان زندگی تأثیرگذار نباشد. براساس دیدگاه هیس و پتریتیس (۱۹۸۷) محیط بلافصل و فوری جرم تأثیرات مختلفی بر شهروندان دارد. اگر جرمی از طریق اخبار تلویزیونی نمایش داده شود که در یک محیط دوردست اتفاق افتاده است، شهروندان احساس خطر نمی‌کنند و شاید عامل دیگری بر ارتباط اخبار تلویزیونی و ترس شهروندان از جرم تأثیرگذار باشد؛ برای نمونه چریکوس و همکاران (۲۰۰۰) بیان کردند که افراد مختلفی، اخبار مربوط به جرائم را غیرمرتبط به خود می‌دانند؛ زیرا گزارش‌های خبری عموماً از تجارب زندگی روزانه‌شان دور است. همچنین شادسون معتقد است: «رسانه‌ها جرائم غیرعادی را گزارش می‌کنند که افراد به ندرت با آن مواجه می‌شوند یا جرائم گزارش شده به ندرت در مکان زندگی بیشتر آن‌ها رخ می‌دهد» (شادسون، ۱۹۸۹: ۱۶۸-۱۶۹).

همچنین یافته‌ها درباره رویدادهای مربوط به جرم در روزنامه و ترس از جرم، فرضیه تأثیر مثبت مدت اختصاص داده شده به خواندن گزارش‌های مربوط به جرائم بر ترس شهروندان

تهرانی از جرم را تأیید نکرد. هرچند این یافته‌ها از نظر آماری معنادار نیست، مسیر این رابطه مثبت است و تا حدی با یافته‌های قبلی کریکوس و همکاران (۱۹۹۷) و دیتون و همکاران (۲۰۰۴) مطابقت دارد که ارتباطی میان گزارش جرائم در روزنامه و ترس از ارتکاب جرم را نیافته‌اند. مانند شبکه تلویزیونی تهران، روزنامه‌های محلی در تهران برعکس سایر استان‌ها یا وجود ندارد، یا اگر وجود داشته باشد، چندان رایج نیست؛ از این رو خواندن اخبار جرائم کشوری ممکن است تأثیر کمی بر ترس شهروندان تهرانی از جرم داشته باشد. یافته‌های هیس (۱۹۸۴) این موضوع را تأیید می‌کند که اگر جرم نزدیک به محیط زندگی و اطراف شخص رخ دهد، سطح ترس افزایش پیدا می‌کند.

در ارتباط با شنیدن رویدادهای مربوط به جرائم در رادیو، یافته‌ها فرضیه مد نظر را تأیید نکردند. با وجود نبود رابطه معنادار آماری، رابطه مثبتی بین اخبار رادیو و ترس از ارتکاب جرم دیده شد که می‌توان این مسئله را با دریافت عمومی از رادیو تبیین کرد. در شهر تهران، مردم در اتومبیل خود به موسیقی و اخبار گوش می‌کنند، اما اخبار مربوط به جرائم به‌طور کامل و با جزئیات در رادیو پخش نمی‌شود و تصویرسازی از جرم محدود است. همچنین با وجود شبکه رادیو تهران، بیشتر مردم تهران به رادیوهای ملی گرایش دارند و در صورت گوش کردن به اخبار مربوط به جرائم، به دلیل اینکه برخی جرائم، مربوط به مکان‌های دور و غیرمستقیم است، تأثیر اخبار محدود خواهد بود.

هرچند به نظر می‌رسد دسترسی به اخبار در اینترنت با ترس از ارتکاب جرم ارتباط منفی داشته باشد، از نظر آماری در هر سطحی این ارتباط معنادار نیست؛ بر همین اساس فرضیه مد نظر رد شد. بازیابی اخبار از اینترنت هیچ تفاوتی با گرفتن اخبار جاری از یک روزنامه یا تلویزیون ندارد؛ زیرا در حال حاضر می‌توان به هر دو از طریق اینترنت دسترسی یافت. در پژوهش حاضر، مانند اخبار جرائم در اینترنت، اخبار تلویزیون و مطبوعات با ترس از ارتکاب جرم ارتباطی ندارند. در نهایت، پس از کنترل متغیرهای اجتماعی-جمعیت‌شناختی، یافته‌ها رابطه معناداری میان دیدن سریال‌های جنایی (پلیسی) و ترس از ارتکاب جرم را نشان نداد. هرچند مدل اول، رابطه معناداری را نشان داد، این رابطه به دلیل نوع محتوا و تصویر سریال‌های جنایی (پلیسی) در ایران ممکن است کاذب باشد و مطابق با یافته‌های

دوب و مک‌دونالد (۱۹۷۹) و ریس (۱۹۹۹) است؛ برای نمونه، جز کشته‌شدن و قتل که در شاخص ترس از ارتکاب جرم در این پژوهش استفاده شد، سریال‌های پلیسی، آسیب‌دیدگی و مشکلات دیگر ناشی از جرم را به تصویر نمی‌کشند. همچنین یافته‌ها نشان می‌دهد مردان و زنان تهران ترس کمتری از کشته‌شدن دارند.

در مرحله اول پژوهش براساس سنت تأثیرات رسانه‌ای از نظریه کاشت گرینر، ارتباط میان مصرف رسانه‌ای و ترس شهروندان از ارتکاب جرم در مناطق جرم‌خیز تهران با توجه به ویژگی‌های جمعیت‌شناختی و متغیرهای رسانه‌ای انجام شد. جرج گرینر نظریه کاشت را توسعه داد تا این تأثیر مصرف رسانه‌ای را توصیف کند. نکته مهم در پژوهش‌های گرینر این بود که تماشای تلویزیون سبب استنباط نگرش کلی به خشونت در جهان می‌شود. دنیا در نگاه بینندگان پرمصرف ناخوشایندتر و پلیدتر به نظر می‌رسد. فرضیه او بر تأثیر رسانه‌ها بر نگرش‌ها تأکید دارد: مصرف زیاد رسانه به منزله کاشت نگرش‌ها عمل می‌کند که بیشتر با دنیای برنامه‌های تلویزیونی مطابقت دارد تا با زندگی روزمره (گرینر و همکاران، ۱۹۸۶: ۱۸). در واقع نمی‌توان از رابطه مثبت توسعه و میزان سرقت در کشور چشم‌پوشی کرد (دیپول و همکاران، ۱۳۹۸). به‌طور کلی، یافته‌ها ارتباط معناداری میان مصرف رسانه‌ای و ترس از ارتکاب جرم در شهر تهران را نشان ندادند؛ از این‌رو نظریه کاشت گرینر و همکاران (۱۹۹۴) در این زمینه تأیید نشد.

منابع

- ابهری، مجید (۱۳۸۳)، تحلیل و ارزیابی چگونگی نمایش بزه و ناهنجاری در سریال‌های ایرانی: بچه‌های خیابان، بوی غریب پائیز و معما، تهران، کمیته اجتماعی معاونت تحقیقات و برنامه‌ریزی سازمان صداوسیما.
- بیرو، آلن (۱۳۸۰)، فرهنگ علوم اجتماعی، ترجمه باقر ساروخانی، تهران: کیهان.
- حبیب‌زاده، اصحاب و محمد قاسمی (۱۳۸۸)، «رابطه بین استفاده از رسانه‌های صوتی-تصویری و بزهکاری نوجوانان»، پژوهش‌های ارتباطی، شماره ۱۶: ۹۵-۱۲۰.
- حبیب‌زاده، اصحاب و حسن محمودی اصل (۱۳۹۶)، «بازتاب رسانه‌ای جرائم در مطبوعات محلی»، فصلنامه علمی کارآگاه، شماره ۳۸: ۷۷-۱۰۱.
- دیهول، منصور، احمدی، سیروس و اصغر میرفردی (۱۳۹۸)، «توسعه و جرم در ایران»، فصلنامه مطالعات و تحقیقات اجتماعی در ایران، شماره ۳: ۵۸۱-۶۰۸.
- ساعی، علی (۱۳۸۷)، روش پژوهش در علوم اجتماعی با رهیافت عقلانیت انتقادی، تهران: سمت.
- سورین، ورنر و تانکارد جیمز (۱۳۸۶)، نظریه‌های ارتباطات، ترجمه علیرضا دهقان، تهران: انتشارات دانشگاه تهران.
- صالح‌نیا، علی و حسین بختیاری (۱۳۹۷)، «اولویت‌بندی تهدیدات امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران با روش تحلیل سلسله‌مراتبی»، مطالعات راهبردی سیاست‌گذاری عمومی، شماره ۲۷: ۲۵۵-۲۷۷.
- صالحی امیری، علیرضا (۱۳۸۷)، چشم‌انداز آسیب‌ها و تهدیدات اجتماعی ایران، <http://www.dchq.ir>
- غلامی، فرزاد و عبدالله بیچرانلو (۱۳۹۹)، «صنعت فرهنگ و تلویزیون در ایران: تحلیل انتقادی برنامه ماه عسل»، فصلنامه مطالعات و تحقیقات اجتماعی در ایران، شماره ۲: ۳۷۳-۳۹۲.
- فرجی‌ها، محمد (۱۳۸۵)، «بازتاب رسانه‌ای جرم»، فصلنامه علمی-پژوهشی رفاه اجتماعی، شماره ۲۲: ۵۷-۸۶.
- قاسمی، یارمحمد (۱۳۸۶)، «ارزیابی نحوه مدیریت توسعه در ایران»، نامه علوم اجتماعی، شماره ۱۶: ۱۶۳-۱۸۵.
- مک‌کوایل، دنیس (۱۳۸۵)، نظریه ارتباطات جمعی، ترجمه پرویز اجالالی، تهران: دفتر مطالعات و توسعه رسانه.

- موزر، کلاوس آدولف و کالتون، گراهام (۱۳۶۷)، روش پژوهش، ترجمه کاظم ایزدی، تهران: انتشارات کیهان.
- یمین فیروز، موسی و محمدرضا داورپناه (۱۳۸۴)، «نیاز اطلاعاتی، رفتار و الگوی اطلاع‌یابی»، نشریه اطلاع‌رسانی و کتابداری مطالعات ملی کتابداری و سازمان‌دهی اطلاعات، شماره ۶۳: ۱۲۳-۱۳۲.
- Alreck, P. L., and Settle R. B. (2004), **The Survey Research Handbook**, Boston: McGraw-Hill/Irwin.
- Baumer, T. L. (1978), "Research on Fear of Crime in the United States", **Victimology**, No. 3: 254-264.
- Chiricos, T., Eschholz, S., and Gertz, M. (1997), "Crime, News and Fear of Crime: Toward an Identification of Audience Effects", **Social Problems**, No. 44: 342-57.
- Chiricos, T., Padgett, K., and Gertz, M. (2000), "Fear, TV News, and the Reality of Crime", **Criminology**, No. 38: 755-785.
- Clemente, F., and Kleinman, M. (1977), "Fear of Crime in the United States: A Multivariate Analysis", **Social Forces**, No. 56: 519-531.
- Dervin, B., and Nilan, M. (1986), "Information Needs and Uses", **Annual Review of Information Science and Technology**, No. 21: 3-33.
- Ditton, J., Chadee, D., Farrall, S., Gilchrist, E., and Bannister, J. (2004), "From Imitation to Intimidation: A Note on the Curious and Changing Relationship between the Media, Crime and Fear of Crime", **British Journal of Criminology**, No. 44: 595-610.
- Doob, A., and Macdonald, G. (1979), "Television Viewing and Fear of Victimization: Is the Relationship Causal?" **Journal of Personality and Social Psychology**, No. 37: 170-179.
- Dowler, K. (2003), "Media Consumption and Public Attitudes toward Crime and Justice: The Relationship between Fear of Crime, Punitive Attitudes, and Perceived Police Effectiveness", **Journal of Criminal Justice and Popular Culture**, No.10: 109-126.
- Evans, D. J. (1995), **Crime and Policing: Spatial Approaches**, England: Avebury.
- Ferraro, K. F. (1995), **Fear of Crime: Interpreting Victimization Risk**, Albany: State University of New York Press
- Friedrichs, D. O. (2004), **Trusted Criminals: White Collar Crime in Contemporary Society**, Belmont, CA: Wadsworth Thomson Learning.
- Gerbner, G., and Gross, L. (1976), "Living with Television: The Violence Profile", **Journal of Communication**, 26(2), 172-199.
- Gerbner, G., Gross, L., Eleey, M. F., Jackson-Beeck, M., Jefferies-Fox, S., and Signorielli, N. (1977), "TV Violence Profile No. 8: The Highlights", **Journal of Communication**, No. 27: 171-180.

- Gerbner, G., Gross, L., Morgan, M., and Signorielli, N. (1994), "Growing up with Television: The Cultivation Perspective", In J. Bryan, and D. Zillmann (Ed.), **Media effects** (PP. 17-41), Hillsdale, NJ: Erlbaum.
- Gross, K., and Aday, S. (2006), "The Scary World in Our Living Room and Neighborhood", **Journal of Communication**, No. 53: 411-426.
- Hagan, F. E. (2006), **Research Methods in Criminal Justice and Criminology**, Boston: Allyn and Bacon.
- Heath, L. (1984), "Impact of Newspaper Crime Reports on Fear of Crime: Multi methodological Investigation", **Journal of Personality and Social Psychology**, No. 47: 263-276.
- Heath, L., and Petraitis, J. (1987), "Television Viewing and Fear of Crime: Where Is the Mean World?" **Basic & Applied Social Psychology**, No. 8, 97-123.
- Hirsch, P. (1980), "The "Scary World" of the Nonviewer and Other Anomalies: A Reanalysis of Gerbner Et Al.'S Findings on the Cultivation Analysis, Part I", **Communication Research**, No. 7: 403-456.
- Holden, R. T. (1986), "The Contagiousness of Aircraft Hijacking", **American Journal of Sociology**, No. 91: 876-904.
- Lee, M. (2007), **Inventing Fear of Crime, Criminology and the Politics of Anxiety**, United Kingdom: Willan.
- Mertler, C. A. and Vannatta, R. A. (2005), **Advanced and Multivariate Statistical Methods: Practical Application and Interpretation**, Los Angeles: Pyrczak.
- Miller, M. C. (2005), **It's a Crime: The Economic Impact of Local TV News in Baltimore**, New York: New York University School of Media Studies.
- Moore, S., and Shepherd, J. (2007), "The elements and Prevalence of Fear", **British Journal of Criminology**, No. 47: 154-162
- Philips, D. P. (1980), "Airplane Accidents, Murder and the Mass Media", **Social Forces**. No. 4: 1001-240.
- Reith, M. (1999), "Viewing of Crime Drama and Authoritarian Aggression: An Investigation of the Relationship between Crime Viewing, Fear and Aggression", **Journal of Broadcasting and Electronic Media**, No. 2: 211-221.
- Romer, D., Jamieson, K. H., & Aday, S. (2003), "Television News and the Cultivation of Fear of Crime", **Journal of Communication**, No. 53: 88-104.
- Schudson, M. (1989), "How Culture Works", **Theory and Society**, No. 18: 153-180.
- Shanahan, J., and Morgan, M. (1999), **Television and Its Viewers: Cultivation Theory and Research**, Cambridge: Cambridge University Press
- Sparks, G., and Ogles, R. (1990), "The Difference between Fear of Victimization and the Probability of Being Victimized", **Journal of Broadcasting & Electronic Media**, No. 34: 351-358.
- Surette, R. (2007), **Media, Crime, and Criminal Justice: Images and Realities**. New York: Wadsworth.

- Warr, M. (1984), "Fear of Victimization: Why Are Women and Elderly More Afraid?" **Social Science Quarterly**, No. 65: 681-702.
- Williams, D. (2006), "Virtual Cultivation: Online Worlds, Offline Perceptions", **Journal of Communication**, No. 56: 69-87.
- Wober, M., and Gunter, B. (1982), "Television and Personal Threat: Fact or Artifact: A British Survey", **British Journal of Social Psychology**, No. 21: 239-247
- Zender, L. (2007), "The Pursuit of Security", T. Hope, and R. Sparks (Ed.), **Crime, Risk and Insecurity: Law and Order in Everyday Life and Political Discourse**, London and New York: Routledge.